

Leidraad terug en vooruit toetsen

Met de toetsen van het Boom LVS kun je op ieder moment betrouwbaar toetsen en eenvoudig terug en vooruit toetsen dankzij de unieke continu normering. Maar hoe doe je dit precies? Hoe bepaal je welke toetsen je bij de leerlingen afneemt en wanneer ga je een toets van een ander niveau afnemen? In dit artikel geven we enkele handvatten voor het bepalen wanneer je toetst, welke toets je de leerlingen laat maken en wanneer je besluit om terug of vooruit te toetsen.

Hoe vaak en wanneer toetsen?

Bij de toetsen van het Boom LVS kun je zelf bepalen hoe vaak in het schooljaar je de toetsen afneemt. Je kunt ervoor kiezen twee keer per jaar te toetsen, maar ook één keer per jaar is mogelijk. Dit is het minimale wat de onderwijsinspectie vraagt. Wil je halfjaarlijks inzicht in de ontwikkeling, dan kies je voor twee keer per jaar. Wil je zo min mogelijk toetsen en heb je de ontwikkeling van je leerlingen goed in beeld, dan kun je ook een keer per jaar aanhouden. Het aantal toetsmomenten kan ook per vaardigheid verschillen. Jullie bepalen het aantal toetsmomenten zelf op basis van jullie onderwijs en jullie toetsvisie.

Naast het aantal keer toetsen, kunnen je zelf bepalen wannéér je de volgtoetsen inzet. Dit komt omdat de toetsen continu genormeerd zijn, wat betekent dat je voor iedere maand een unieke normering hebt voor de leerling ten opzichte van het landelijk gemiddelde en ten opzichte van zichzelf. Je krijgt dus voor iedere afnamemaand een exact kloppende score. Je kunt zelf de afnamemomenten kiezen, bijvoorbeeld de maanden januari en juni, maar je kunt ook andere maanden aanhouden, zoals november en april. Ook dan krijg je een vergelijking van de leerling ten opzichte van zichzelf en het landelijk gemiddelde. Als je een keer per jaar toetst, kun je bijvoorbeeld kiezen voor november of maart. Bedenk ook hierbij wat jullie visie is op toetsen, wat jullie eruit willen halen en welke momenten passen bij jullie type onderwijs.

Mocht je de ontwikkeling van een leerling op een bepaalde vaardigheid (bijvoorbeeld technisch lezen) nauwgezet willen volgen, dan kun je deze toets ook vaker voor de leerling inzetten, bijvoorbeeld drie keer per jaar. Als je precies dezelfde versie van een toets nog een keer wilt afnemen, zorg dan dat er minimaal een half jaar tussen zit zodat het herinneringseffect is verdwenen. Van alle vaardigheden zijn voor ieder niveau twee versies beschikbaar, die je om en om in kunt zetten.

Welke toets afnemen?

Jullie hebben als school jullie toetsbeleid en toetsvisie opgesteld, jullie hebben bepaald wanneer je gaat toetsen, en nu is het tijd om een toets af te nemen. Maar welke toets laat je de leerlingen maken?

Eerst een korte uitleg over de toetsen: bij de toetsen van het Boom LVS zijn er twee parallelle toetsen per leerjaar beschikbaar, de A versie en de B versie. Parallelle toetsen zijn toetsen die dezelfde stof toetsen, maar met verschillende opgaven. Daardoor kun je, wanneer dat nodig mocht zijn, twee keer toetsen in een korte periode zonder dat er een leereffect optreedt. Daarnaast worden de toetsen 'blokken' in plaats van toets genoemd. Ieder blok representeert het niveau van een leerjaar en het eerste blok is blok 1. De toetsen worden blokken genoemd, zodat de leerling niet ermee wordt geconfronteerd wanneer deze een toets maakt met stof van het vorige leerjaar oftewel van een lager niveau. Neem bijvoorbeeld Rekenen-Wiskunde: de meeste leerlingen zullen in groep 3 blok 1 maken, in groep 4 blok 2 en zo verder. Op de instructiekaart, deze vind je in de basisset van de toets, lees je meer over de blokken en de leerjaren.

Welke toets het beste aansluit kun jij als onderwijsprofessional het beste inschatten. Jij ziet de leerlingen immers iedere dag. Wat je hierbij kan helpen is door na te gaan hoe de eerdere toetsafnames van de leerling zijn verlopen. Welke toets heeft de leerling vorige keer gemaakt en hoe is dat gegaan? Daarnaast kijk je in hoeverre de leerling zich ten opzichte van het vorige toetsmoment heeft ontwikkeld. Wat heeft de leerling in de klas laten zien op de verschillende vaardigheden en welke leerdoelen zijn aan bod gekomen? Het is goed om te realiseren dat de Boom LVS-toetsen methodeoverstijgende toetsen zijn, en dat de leerling dus niet op alle categorieën die aan bod komen in de toets instructie hoeft te hebben gehad. Juist door ook andere (uitdagende) categorieën te toetsen kan de leerling laten zien wat hij of zij kan en waar ze staan in hun ontwikkeling.

In de meeste gevallen zullen de leerlingen de toets maken die bij hun leerjaar hoort, maar je kunt hiervan afwijken. Je laat de leerlingen in dat geval een toets van een ander leerjaar maken, dus een ander 'blok'. Dit is een vorm van adaptief toetsen waarbij je de toets afneemt die aansluit bij het niveau van de leerling. Voor een leerling in groep 5 besluit je bijvoorbeeld om niet blok 3 (groep 5) af te nemen, maar blok 2 (groep 4), omdat die toets beter aansluit en je op deze manier de leerling niet frustrereert. Zo kan de leerling goed laten zien wat hij of zij kan en wordt deze uitgedaagd in zijn of haar ontwikkeling. Dit doe je bijvoorbeeld bij leerlingen die op een eigen leerlijn zitten, maar ook bij leerlingen waarvan je denkt een andere toets beter passend is.

Natuurlijk is het mogelijk om na een toetsafname nog een toets af te nemen. De toetsen duren gemiddeld slechts een lesuur, dus je bent hier relatief weinig tijd mee kwijt. Hieronder geven we een aantal handvatten die je kunnen helpen in het bepalen wanneer je kunt besluiten terug of vooruit te toetsen.

Terug en vooruit toetsen

Nadat een leerling een toets heeft gemaakt, kan het zijn dat je besluit om nog een toets af te nemen. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn, bijvoorbeeld als de leerling de eerste toets zo goed heeft gemaakt, dat je wilt weten wat de leerling nog meer beheerst. In zo'n geval kun je doortoetsen en de toets van een hoger blok afnemen. Andersom kan het ook zijn dat een toets te moeilijk voor de leerling is geweest, dan kun je terugtoetsen om het niveau van de leerling te kunnen bepalen.

Voordat we kijken hoe je tot dit besluit komt, is het goed om te bedenken waarom je nog een toets afneemt. Met andere woorden: waarom ga je terug of vooruit toetsen en wat is je doel? Hier een aantal vragen om na te gaan of terug of vooruit toetsen zinvol is:

- Heb je het niveau van de leerling na de eerste toetsafname goed (genoeg) in beeld?
- Wat wil je uit de extra toets halen?
- Wil je nog meer inzicht in de leerdoelen die de leerling beheerst (op basis van de verdiepende analyse)?
- Zijn de leerdoelen van de toets van een hoger niveau (gedeeltelijk) aangeboden?
- Heb je behoefte aan meer inzicht in hoe je je lesaanbod optimaal kan laten aansluiten op de leerling?
- Zit de leerling op zijn eigen leerlijn en wil je weten hoe de leerling het doet op deze leerlijn?

Naast deze vragen hebben we een aantal richtlijnen om te bepalen of terug of vooruit toetsen nuttig is. Dit zijn geen harde eisen, maar handvatten om jullie te helpen in het maken van de keuze. We richten ons hierbij op twee type uitslagen die je krijgt met de Boom LVS-toetsen: de percentielscore en het DLE. Hieronder vind je een korte uitleg over wat deze scores precies betekenen:

DLE

DLE staat voor didactische leeftijdsequivalent en dit getal wordt vergeleken met de didactische leeftijd, de DL. De DL is een getal tussen de 1 en de 60 en staat voor het aantal maanden onderwijs dat de leerling heeft gevolgd vanaf groep 3. Elk schooljaar bestaat uit 10 lesmaanden, dus 10 DL. Je vergelijkt deze DL met de DLE-score, een score die je krijgt na afname van de Boom LVS-toetsen. De DLE-score laat zien of het niveau van de leerling in lijn is met de didactische leeftijd. Stel je toetst een leerling in de maand november van groep 7 (met een DL van 43) en de leerling behaalt een DLE-score van 48. Dan beheerst de leerling de stof die de leerling tot dan toe aangeboden heeft gekregen, op het verwachte niveau van een leerling in april groep 7, wanneer de DL 48 is. Dit betekent dus niet dat de leerling de stof van april groep 7 al beheerst. Als school kun je de ontwikkeling van een leerling goed in beeld brengen met de DLE-scores.

Percentielscore

Dit is een score tussen de 1 en de 100. Op het rapport zie je een soort meetlat van 0 tot 100, die verdeeld is in 10 stukjes. Stel de leerling heeft een score van 58 op deze meetlat. Dit betekent dat 58% van alle leerlingen een lagere score heeft dan deze leerling. 42% van de leerlingen heeft een hogere score.

Hier volgen de handvatten om in te schatten of terug of vooruit toetsen nuttig kan zijn.

1. Bij de DLE score op het rapport staat een < - teken of een > - teken

Dit betekent dat het exacte niveau van de leerlingen met deze toets niet vast te stellen is. Het DLE is in ieder geval lager of hoger dan het gegeven getal, maar met deze toets is het exacte DLE niet vast te stellen. Daarvoor is deze toets te makkelijk of te moeilijk geweest voor de leerling. Om de DLE te kunnen bepalen en meer inzicht te krijgen in de vorderingen en ontwikkelingen, moet je een lager blok of een hoger blok bij de leerling afnemen. Het is altijd raadzaam om hier ook een verdiepende analyse bij te maken. In onderstaande tabellen zie je van de vaardigheden Rekenen-Wiskunde en Begrijpend lezen per blok de minimale en maximale te behalen DLE. Dit geeft aan hoe breed het bereik van de toetsen is en kan je helpen om te bepalen of terug of vooruit toetsen zinvol kan zijn.

Boom LVS Rekenen-Wiskunde

BLOK	MINIMUM	MAXIMUM
1	< 2	> 16
2	< 2	> 30
3	< 10	> 45
4	< 18	> 53
5	< 25	> 60
6	< 31	> 60

Boom LVS Begrijpend lezen*

BLOK	MINIMUM	MAXIMUM
1	< 10	> 20
2	< 15	> 35
3	< 20	> 42
4	< 25	> 52
5	< 30	> 62

* Deze tabel is gebaseerd op de Begrijpend Lezen 2023 (de gele versie).

Boom LVS Begrijpend lezen*

BLOK	MINIMUM	MAXIMUM
1	< 10	> 22
2	< 10	> 33
3	< 13	> 42
4	< 17	> 57
5	< 27	> 61

* Deze tabel is gebaseerd op de Begrijpend Lezen 2019, herziene druk (de paarse versie).

2. Het verschil tussen de DL en de DLE is 10 (of meer) op een toets

Dit betekent dat de leerling de toets scoort op het niveau van een leerling die 10 of meer onderwijsmaanden extra heeft gehad of juist 10 onderwijsmaanden minder. De aangeboden stof beheerst hij dus op het niveau van een leerjaar erboven of eronder.

Als de leerling 10 DLE (of meer) hoger scoort dan zijn of haar DL, dan kan doortoetsen zinvol zijn. Op die manier weet je welke stof van een hoger blok de leerling beheerst en waar je in je onderwijs nog op kunt inzetten. Als je een hoger blok afneemt, kun je hier ook een verdiepende analyse bij maken.

Als een leerling 10 DLE (of meer) lager scoort dan zijn of haar DL, dan kun je eerst een verdiepende analyse maken om te kijken op welke hoofd- subcategorieën je kunt inzetten. Heb je deze subcategorieën niet eerder aangeboden, ga hier dan mee aan de slag. Heb je het idee dat de toets veel te moeilijk is geweest, neem dan een blok lager af om te kijken welke subcategorieën de leerling hiervan beheerst.

3 De leerling heeft een percentielscore boven de 90%.

Een percentielscore boven de 90% betekent dat een leerling onderdeel uitmaakt de 10% hoogst scorende leerlingen. In dit geval heeft de leerling de toets zeer goed gemaakt ten opzichte van andere leerlingen met dezelfde didactisch leeftijd. Dit laatste is goed om te realiseren. Het kan dus zijn dat de leerling nog wel fouten heeft gemaakt in de toets, maar ten opzichte van andere leerlingen met hetzelfde aantal onderwijsmaanden heeft hij goed gepresteerd. Kijk daarom niet alleen naar de behaalde score, maar kijk ook na de mate van beheersing van de hoofd- en subcategorieën. Doortoetsen kan nuttig zijn als de leerling de aangeboden categorieën goed beheerst en als je wilt weten wat de leerling nog meer aankan. Je kunt in dat geval een hoger blok afnemen. Heeft de leerling gezien zijn DL een hoge score, maar valt er nog veel winst te behalen op de hoofd- en subcategorieën? Dan is het raadzaam om hier eerst op in te zetten en bij de volgende toetsperiode in te schatten of het tijd is voor het volgende blok.

